

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«ЛЬВІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ»
(КЗ ЛОР ЛОППО)**

вул. Огієнка, 18а, м. Львів, 79007, тел./факс +38 (032) 255 38 30, e-mail: loippo@ukr.net loippo.lviv.ua
Код ЄДРПОУ 02139736

Від 25.08.2022 № _129_____

На № _____ від _____

Керівникам місцевих органів

управління освітою

Директорам закладів дошкільної освіти

Про методичні рекомендації

Надсилаємо для використання у роботі методичні рекомендації з реалізації завдань національно-патріотичного виховання в закладах дошкільної освіти Львівської області в умовах військової агресії Російської Федерації, розроблені працівниками кафедри педагогіки інституту.

Додаток: рекомендації на 21 сторінці.

Заступник директора

Микола КАЦЮБА

Виконавець:
Валентина Матяшук
068 796 0947

. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
з реалізації завдань національно-патріотичного виховання
в закладах дошкільної освіти Львівської області
в умовах військової агресії Російської Федерації

Розробники: Матяшук В., к.і.н, зав.кафедри педагогіки ЛОППО,
Тодчук Н., к.ф.н., доцент кафедри педагогіки ЛОППО,
Банах О, ст. викладач кафедри педагогіки ЛОППО,
Максимів О, викладач кафедри педагогіки ЛОППО

Патріотичне виховання вічно актуальне для будь-якої держави на будь-якому етапі її розвитку. Але особливо його значущість зростає в часи історичних випробувань держави і народу, бо саме його якість є визначальною силою для перемоги над ворогом, самозбереження й утвердження народу в світовій спільноті людства як рівноправного суб'єкта міжнародної політики.

Для нас, народу України, нині життєво необхідно, щоб ми, кожен на своєму місці, мали позицію патріота своєї країни, щоб ті величезні людські втрати патріотично орієнтованих захисників України, які ми маємо з початком збройного вторгнення Російської Федерації на територію України, могли компенсуватися зростанням відповідальності за долю своєї Батьківщини серед широкого загалу її громадян. Роль освіти, в тім числі й дошкільної, в цім процесі є визначальною.

Національне-патріотичне виховання є дуже важливою складовою загального навчально-виховного процесу у дитячому садку, оскільки впливає на базові налаштування особистості, зокрема самооцінку дитини і сприйняття себе у світі. Відомо, що базу самооцінки особистості формують шість факторів¹:

- ✓ відчуття фізичної безпеки – відсутність фізичних обмежень
- ✓ відчуття емоційної безпеки – відсутність страху і принижень
- ✓ усвідомлення **власної ідентичності** («хто я»)
- ✓ почуття належності (**приналежність до групи**)
- ✓ компетентність – відчуття того, що вміємо щось робити

¹ Шість вирішальних чинників самооцінки/У кн.:Гордон Драйден, Джанетт Вос. Революція в навчанні. – Львів: Літопис, 2005. – 542 с. – С.286

✓ **місія** – відчуття того, що наше життя має сенс і спрямування.

Кожен із цих чинників відсилає нас до середовища, в якому живе і виховується дитина, зокрема, до середовища дорослих, які її виховують і безпосередньо з нею взаємодіють. За умови відсутності фізичних та емоційних перешкод для розвитку у сприятливому для дитини мікрокліматі вже з перших років життя малюк мислить себе як людину певної статі, з відповідними атрибутами; як члена певної спільноти (нуклеарної сім'ї, родини, сусідства, мешканця міста чи села; вихованця певної дошкільної установи) тощо.

Таким чином, самоідентифікація вже у ранньому віці тісно співвідноситься і визначається приналежністю до групи – родової системи, територіальної, національної. Дитина на рівні імпринтингу вибирає традиції та звичаї, характерні для її найближчого кола – спершу це ігри та забавлянки, мамині колискові, з часом це – перші відвідини найближчого храму чи посильна участь у підготовці до родинних, сезонних чи релігійних свят.

Чітка самоідентифікація у розвитку особистості зумовлює появу чітких ціннісних орієнтирів, за якими людина в подальшому житті набуває здатності оптимально збудувати своє життя, співрозміряючи бажання і можливості; завжди пам'ятаємо, що підтримка групи дозволяє індивіду якнайповніше розкрити своє покликання, призначення і мету існування уже тим, що відкриває доступ до ресурсів.

Мета національно-патріотичного виховання – розвиток якостей свідомого громадянина з активною життєвою позицією; набуття дошкільниками вітального соціального досвіду, високої культури міжособистісних та міжнаціональних взаємин; формування компетентностей для життя в громадянському суспільстві на засадах поваги та любові до ближнього, активної життєвої позиції громадянина, сповненого усвідомленої відповідальності за все, що відбувається в державі, розвиток духовності та фізичної досконалості, моральної та художньо-естетичної культури.

Пріоритетні завдання національного-патріотичного виховання

в закладі дошкільної освіти в сучасних умовах:

- формування самоідентифікації вже у ранньому віці;
- формування української громадянської ідентичності;

- підвищення ролі української мови як національної цінності та засобу міжетнічної комунікації, подолання мовно-культурної меншовартості українців;
- проведення інформаційно-просвітницької роботи серед колективу та членів родин вихованців з метою донесення змісту (суті) українських суспільно-державних (національних) цінностей та процесів, що відбуваються нині в Україні та світі;
- подолання постколоніальних та посттоталітарних деструктивних наслідків у свідомості колективу ЗДО та батьківської громадськості;
- сприяння утвердженню сімейних цінностей та активного залучення сім'ї до національно-патріотичного виховання;
- сприяння формуванню антикорупційної, політичної, правової, моральної та етичної форми свідомості учасників освітнього процесу;
- запобігання проявам ксенофобії, українофобії, расової та етнічної нетерпимості в повсякденній діяльності закладу;
- формування поваги до військової служби та добровільного волонтерства;
- забезпечення проведення заходів національно-патріотичного спрямування, в тому числі приурочених до державних та релігійних свят;
 - залучення внутрішньо переміщених осіб до участі в заходах і проєктах з національно-патріотичного виховання;
- просвітницька діяльність у сфері євроатлантичної інтеграції та практичних кроків щодо зближення з НАТО з умовою збереження в основі українських національних та духовних цінностей.

Основні умови ефективної реалізації завдань

національно-патріотичного виховання дошкільників:

- висока патріотична свідомість й культура поведінки колективу ЗДО;
- ефективна взаємодія колективу ЗДО з членами родин вихованців, органами місцевого самоврядування, представниками громадянського суспільства;
- організація дитиноцентричного демократичного освітнього середовища у групі та в ЗДО (предметно-розвивального, природного, соціального);
- створення українознавчого осередку, міні-музеїв патріотичної тематики, до експонатів яких діти матимуть доступ і можливість практичного використання;

- інтегрування в освітньому процесі різних форм роботи з дітьми, методів та засобів, видів дитячої діяльності;
- належне програмно-методичне забезпечення освітнього процесу: програми, дитяча художня література, наочність, обладнання, фонотека (українських пісень та музики, колискових) та відеотека, різні методичні розробки: картотеки дидактичних ігор, конспекти занять, народних рухливих ігор, слайдові презентації, фотоматеріали тощо.

З метою досягнення означених завдань рекомендується:

Директору ЗДО:

- удосконалення підготовки та перепідготовки педагогічного персоналу закладу з питань сучасного національно-патріотичного виховання, життєстійкості та готовності працювати в умовах війни; проводити роз'яснювальну роботу щодо інтегрованості національно-патріотичного виховання в усі навчальні дисципліни освітнього курсу; учити колег зорієнтовувати навчальну складову за ціннісною парадигмою, властивою українцям як нації;
- контроль за тим, щоб національно-патріотичне виховання проводилося у дошкільній установі згідно з можливостями кожної вікової групи (зокрема, у роботі з малюками 2-3 років звертаємо основну увагу на емоційний зв'язок з родиною та довкіллям; активно використовуємо навчальний потенціал розвивального середовища; дітей віком 4-5 років (середній дошкільний вік) ознайомлюємо з національною символікою та атрибутами, народною спадщиною (пісні, танці, ремесла), вводимо у нескладні історичні екскурси; 6-7-річкам пропонуємо в руслі розширення попередніх активностей також краєзнавчі та інші дослідницькі проєкти, дискусії/дебати на тему «Що означає моє ім'я», «Походження назви мого міста», «Чому українці так люблять тварин» та ін.)
- планування і проведення заходів, спрямованих на реалізацію національно-патріотичного та духовно-морального виховання всіх учасників освітнього процесу в ЗДО;
- активне залучення до патріотичного виховання дітей та молоді, учасників бойових дій, членів сімей Героїв Небесної Сотні, учасників війни Російської

Федерації проти України та їхніх сімей, військових капеланів, діячів сучасної культури, мистецтва, науки, спорту, які виявляють активну громадянську і патріотичну позицію;

- взаємодія з культурними осередками, закладами позашкільної освіти, центрами національно-патріотичного виховання, громадськими об'єднаннями, благодійними організаціями та іншими інститутами громадянського суспільства, які здійснюють національно-патріотичне виховання молоді;
- співпраця ЗДО з органами місцевого самоврядування, Центрами професійного розвитку, Львівським ОППО;
- здійснення комплексного аналізу функціонування української мови як визначального фактору, що сприяє консолідації українського суспільства та інтеграції національних меншин, реалізації їх права на освіту державною мовою в освітньому процесі садочку, контролю за дотриманням мовного режиму і мовленнєвої культури в закладі;
- підтримка ініціатив батьків, інших членів родин вихованців, спрямованих на проведення заходів національно-патріотичного, військово-патріотичного, екологічного, фізичного, родинного, духовно-морального виховання дітей як таких, що сприяють становленню патріотичної позиції;
- сприяння проведенню заходів, спрямованих на налагодження тісної взаємодії між батьками – постійними мешканцями та внутрішньо переміщеними особами на засадах поваги, взаєморозуміння і взаємопідтримки;
- сприяння спортивній і фізичній підготовці учасників освітнього процесу закладу, спрямованій на утвердження здорового способу життя;
- вивчення потреб дітей і сімей в умовах дії воєнного стану , зокрема шляхом проведення соціологічних досліджень;
- проведення у закладах дошкільної освіти інформаційно-просвітницьких та виховних заходів з питань безпеки та домедичної підготовки;
- лобіювати просування Педагогіки партнерства та Основ добросусідства як успішних практик співпраці між вихователями, представниками батьківської спільноти та місцевої громади в тематиці національно-патріотичного виховання;

- при організації управлінської діяльності з національного-патріотичного виховання керуватися нормативними документами. (Додаток № 1)

Кілька пропозицій щодо варіантів конкретного втілення вищенаведених рекомендацій:

В рамках Педагогіки партнерства – організація краєзнавчих проєктів:

- піші прогулянки історичними місцями;
- екскурсії до місцевих музеїв;
- ознайомлення з життям і творчістю видатних земляків;
- спільні з батьками мандрівки до заповідних місць, пам'яток природи та ландшафту;
- одноденні походи, присвячені дослідженню рідного краю тощо)

В рамках налагодження добросусідських відносин – ознайомлення з культурним надбанням інших народів, що здавна є сусідами українців (поляків, словаків, угорців, молдаван) чи національними меншинами в Україні (греки, гагаузи, кримські татари тощо). Це можуть бути –

- зустрічі з цікавими людьми (особливо, якщо в когось із дітей мама/тато/дідусь чи бабуся вказаної національності і можуть прийти у садочок, розповісти про звичаї свого народу, його пісні і танці, пригостити малюків національною стравою та ін.),
- «День Родини», на який запрошуємо батьків когось із малюків із проханням спільно поділитися їхніми родинними традиціями, показати фото предків або родинне дерево, улюблені місця мандрівок, з яких теренів походять),
- Гастровечірки під гаслом «Моя країна – Україна», на яких разом з дітьми вивчаємо кулінарну мапу України, готуючи характерні нескладні регіональні смаколики
- Серія майстер-класів з ознайомлення та наступного виготовлення нескладних іграшок та забавок, характерних для різних регіонів України

Мовне питання

В часі війни з росією особливого значення набуває дотримання норми професійного спілкування українською мовою (з персоналом; з клієнтами – батьками вихованців; з новоприбулими переміщеними особами)

Важливо наголошувати працівникам (зокрема вихователям як представникам закладу і тим, хто проводить державну політику в дитячій дошкільній освіті) необхідність дотримуватися у своїй роботі виконання Закону про мови. Зокрема про те, що українська мова є державною і офіційною мовою спілкування на території Української держави

У мовному питанні великого значення набуває особиста професійна етика представника державної установи. Тобто вміння розділяти простір спілкування на професійний та особистий. Особистий простір спілкування лежить поза межами професійної сфери (вдома, з рідними і друзями).

Тобто – це питання не постає, якщо особа україномовна у всіх сферах свого життя. Водночас теперішній час вимагає кожного українського громадянина визначитися з особистою позицією щодо мови комунікації. Тому при користуванні різними мовами (у т.ч. російською в особистісному просторі) важливо пам'ятати про дотримання норм Конституції України на робочому місці як регулятора відносин у правовому полі Української держави.

Розставимо акценти щодо найчастіших проблемних ситуацій у форматі «запитання – відповіді»:

Що робити, якщо дитина з числа переміщених осіб приходить у дошкільний заклад і спілкується російською? – Допомогти їй задовольнити її потреби, відповісти на її запитання. Водночас давати їй можливість почути українську мову, переконатися, що вона її розуміє. Звертатися до дитини спершу українською. Якщо не розуміє – окремі слова чи речення дублювати російською, однак тільки при крайній необхідності. Водночас дати зрозуміти, що повсякденне спілкування відбуватиметься у площині української мови.

Що робити, якщо батьки з числа переміщених осіб приходять у садок і спілкуються російською мовою? Спершу слід мати на увазі, що, швидше за все, російська мова це рідна мова і звичний патерн у спілкуванні таких осіб. Тому не слід очікувати миттєвого переходу на українську. Водночас під час визначення робочих моментів варто зазначити про те, що робоча мова офіційних контактів – українська і що спілкування з дітьми у дошкільному закладі провадиться українською мовою як державною на основі норм українського законодавства.

На жаль, зустрічаються батьки з числа переміщених осіб, яким байдуже, яку ідентичність та національність має їхня дитина. Імовірно, вони виростили в умовах, за яких їхня національна ідентичність сформувалася як «дифузна», тобто недостатньо чітка, недостатньо проявлена. Здебільшого такі громадяни не

розуміють цінності національного самовизначення. Тому окреме завдання для педагогів виявляти асертивність у спілкуванні з такими батьками, зберігаючи доброзичливість у ставленні до них та дитини.

Методисту ЗДО:

- формування науково-методологічних і методичних засад національно-патріотичного виховання - здійснення заходів, спрямованих на розвиток цілісної загальнодержавної політики національно-патріотичного виховання;
- підготовка переліку рекомендованої науково-популярної та художньої літератури, відео- та аудіоматеріалів для педагогів та батьків. Наприклад: додаток №2;
- організація обміну досвідом між батьками з національно-патріотичного виховання дітей в родинях;
- висвітлення в засобах масової інформації кращого досвіду виховання;
- організація та участь у проведенні заходів з питань утвердження української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України;
- наповнення офіційних інтернет-ресурсів інформацією щодо цінності культурної спадщини та необхідності її збереження, а також виховання поваги до неї;
- сприяння інформуванню про обов'язки і права дитини як громадянина для підвищення правової і духовно-моральної культури українського суспільства.

Вихователям ЗДО:

- ознайомлення дошкільників з історією рідного краю, життям і побутом українського народу у різні епохи;
- формування позитивного образу Батьківщини, її захисників та будівничих, поважного ставлення до багатоманітності культури українського народу, його історичного минулого, мови, звичаїв, традицій, народних символів;
- розвиток інтересу до українських ремесел, мистецтва;
- підживлення любові до рідного краю (рідної домівки, сім'ї, дитячого садка, села/міста, України);

- ознайомлення дошкільників з державними символами (Герб, Прапор, Гімн);
- ознайомлення з літературною спадщиною українського народу (казки, легенди, колискові, потішки, забавлянки тощо);
- здійснення заходів, спрямованих на формування поваги до силових структур держави, бажання і готовності до захисту України, волонтерської діяльності як громадського сприяння безпеці та обороні України ;
- підтримка та інформування батьків та членів родин про діяльність українських молодіжних громадських об'єднань, в тім числі українського пластового руху (Пласт) та скаутського руху, Спілки української молоді ;
- реалізація проєктів, до виконання яких залучені діти з членами своїх родин, до впорядкування історичних пам'яток, місць поховань солдатів, меморіалів та об'єктів, які увічнюють пам'ять загиблих за незалежність і територіальну цілісність України
- створення спільно з закладами середньої та позашкільної освіти місцевих краєзнавчих музеїв, відвідування музеїв краєзнавчого, етнографічного та історичного профілю;
- популяризація національного аудіовізуального продукту (національні фільми, кінохроніка, телепередачі, музичне відео тощо) національно-патріотичного, морально-духовного та науково-освітнього тематичного спрямування в Україні та світі;
- підвищення рівня знань про видатних осіб українського державотворення, борців за незалежність України;
- розвиток базових якостей особистості: щирості, доброзичливості, працелюбності, свободи, справедливості, доброти, дбайливого ставлення до природи і всього живого, ввічливості, вдячності тощо;
- вшанування захисників України, які полягли в боротьбі за захист незалежності та територіальної цілісності України;
- формування шанобливого ставлення до героїв боротьби Українського народу за здобуття незалежності України;

***Рекомендації для вихователів та батьків дітей
з особливими освітніми потребами.***

Як і всі інші громадяни України, діти з особливими освітніми потребами (ооп) нарівні з іншими мають право на здобуття освіти і, в тому числі, на здобуття базових знань та практик з напрямку національно-патріотичного виховання.

Безумовно, засвоєння знань та розуміння основних понять з національно-патріотичної тематики можливе лише за умови їх адекватного сприйняття дитиною, а це залежить від рівня її здатності акцептувати знаки і образи навколишньої дійсності. Тому для дітей з особливими освітніми потребами розробляються спеціальні навчальні матеріали, які в більш дохідливий, спрощений спосіб тлумачать основні категорії націєтворчого словника. Часто це фотографії та піктографічні зображення, які дозволяють дитині з ооп наочно сприйняти запропоновану інформацію.

Робота з дітьми з ооп в аспекті національно-патріотичного виховання потребує великої кількості наочного обладнання та креативних рішень в контексті удоступнення змісту базових понять, як-от:

- ✓ сортувальні таблиці з зображеннями національної символіки та добиранням підписів-відповідників;
- ✓ спеціальні вручну складені фахівцями з альтернативної комунікації (логопедами, спеціальними педагогами, психологами та ін.) індивідуалізовані книжки-каси з добіркою індивідуальних знаків для передачі повідомлення і створення окремої вкладки на позначення символічного ряду національно-патріотичного змісту (значки: «прапор України», «герб України», «мапа України», «моє місто», «мій дім», «моя родина», «мої друзі» тощо)
- ✓ використання жестових знаків, таблиці Брайля та значків-символів альтернативної комунікації, на зразок вищезгаданих, з метою донесення відповідного повідомлення;
- ✓ використання засобів сенсорного впливу і символічних мистецтв з метою осягнення дитиною з ооп цілісного змісту повідомлення (музика, театр, поезія, пантоміма інше)

Порада батькам:

- ☐ орієнтуватися на помічену здатність осягнення дитиною конкретно-наочного смислового ряду,
- ☐ мати на увазі ймовірність поступу (і навпаки – регресу) у розумінні символічних позначень
- ☐ повторювати пройдене та періодично тестувати дитину на предмет уже вивчених символів.

- рекомендовані електронні ресурси та корисні сервіси у роботі з дошкільниками для вихователів, батьків вихованців (додаток №3) :

Додаток № 1

Перелік нормативних документів:

1. КОНЦЕПЦІЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В СИСТЕМІ ОСВІТИ УКРАЇНИ, затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 6.06.2022 р. №527 Наказ МОН від 06.06.2022 № 527 «Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 №641». Ресурс доступу:

<https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-deyaki-pitannya-nacionalnopatriotichnogo-vihovannya-v-zakladah-osviti-ukrayini-ta-viznannya-takim-shovtrativ-chinnist-nakazu-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini-vid-16062015-641>

2. Стратегічні підходи до національно-патріотичного виховання дітей та молоді визначені в Указі Президента України від 18.05.2019 № 286/219 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання». Ресурс доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text>

3. План дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 09.10.2020 № 932

Ресурс доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2020-%D0%BF#Text>

4. Державна цільова соціальна програма національно-патріотичного виховання на період до 2025 року, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 30.06.2021 № 673.

Ресурс доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/673-2021-%D0%BF#n11>

Додаток №2

Перелік рекомендованої літератури, відео та аудіоматеріалів для педагогів та батьків:

1. Аткинсон В. Сила думки. Інформаційний ресурс. Режим доступу: log-in.ru/books/sila-mysli-atkinson-v-v-tvorcheskoe-myshlenie/
2. Бель Станіслав. Трошки про довіру. Інформаційний ресурс. Режим доступу: <https://credo.pro/2014/06/117601>
3. Бердник О. «Альтернативна еволюція. Заповіт людям Землі Інформаційний ресурс: <http://berdnyk.com.ua/art/14/>
4. Бех І.Д., Петрович Ж.В., Кириченко В.І. З Україною в серці. Посібник. Вид. друге, змінене./ Бех І.Д., Петрович Ж.В., Кириченко В.І. - Харків, «Друкарня Мадрид», 2016. – 140 с.
5. Ващенко Г. Виховний ідеал. 2-ге вид. / Ващенко Г. – Брюссель., 1976. – 208 с.
6. Виправдання Бога Інформаційний ресурс. Режим доступу: <https://ua.korrespondent.net/journal/1297449-korrespondent-vipravdannya-boga-uche-ni-viyavili-osoblivosti-mislennya-viruyuchih-i->
7. Гроф Станіслав. Психологія майбутнього: уроки з сучасних досліджень свідомості / Переклад з англ. Ярини Винницької, Олени Редчиць. – Львів: Афіша, 2015. – 328 с.
8. Дацюк С. Що таке духовність та навіщо вона потрібна? Інформаційний ресурс. Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/articles/2009/06/16/4026929/>
9. Джо Діспенза: зміна мислення приводить до глибокої перебудови тіла Інформаційний ресурс. Режим доступу: <https://www.ar25.org/article/dzho-dyspenza-zmina-myslennya-pryvodyt-do-glybokoy-i-perebudovy-tila.html>
10. Донцов Д. Дух наших традицій. Інформаційний ресурс. Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=16838>
11. Донцов Д. Душа москаля Інформаційний ресурс. Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=16824>
12. Донцов Д. За яку Україну? Інформаційний ресурс. Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=16827>

13. Донцов Д. Патріотизм і характер Інформаційний ресурс. Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=16830>
14. Донцов Д. Російський хижак – вчора і нині Інформаційний ресурс. Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=16832>
15. [Евола](#) Ю. [Метафізика війни](#). Інформаційний ресурс. Режим доступу: https://coollib.com/b/333437/read?fbclid=IwAR2_aG9NDUIzFjuj6mCPDtjHapTmLGRE1zhmZC9HO7JBMfx9oyjeBArrv38
16. Карл Ґустав Юнг. Архетип і позасвідоме. – Київ: Укр. письменник, 2014. – 400 с.
17. Коломоець О., Петков, Притула О.. Патріотичне виховання. Теорія і практика. – Центр учбової літератури. 2020. С.– 224 с.
18. Матяшук В. Сучасне патріотичне виховання на засадах духовного гуманізму. Львів, 2019. – 84 с.
19. Мігай Чиксентмігаї, Потік. Психологія оптимального досвіду. – Харків: Книжковий клуб "Клуб сімейного дозвілля", 2017. – 368 с.
20. Мічіо Кайку. Майбутнє розуму / Переклад з англ. Анжела Кам'янець. Львів: Літопис, 2017. – 408 с.
21. Мічіо Кайку. Фізика майбутнього / Переклад англ. Анжела Кам'янець. Львів: Літопис, 2017. – 432 с.
22. Миколин С. Духовність людини. Інформаційний ресурс. Режим доступу: <https://zounb.zp.ua/node/5560>
23. Нова українська школа: організація взаємодії з батьками учнів початкової школи: навч.-метод. посіб. / Т.М.Бабко, О.В.Банах, А.В.Вознюк, Г.А.Коломоець, Л.Г.Кудрик, О.М.Мельник. – К.: Видавничий дім "Освіта", 2020. - 208 с.
24. Огієнко І.З. Рятуння України./ Огієнко І.З - К. Наша культура і наука, 2005. – 464 с., іл.вкл.
25. Осмир, Ольга Банах. Сучасність мудрости Г. Сковороди. Світоглядний нарис. – Львів: Література та мистецтво. 2020. – с.136. Просяник І. Г. Золота грамота. – Вінниця: ФОП Рогальська І.О., 2012. – 224 с.: іл.
26. Сковорода Г. Буквар миру. Книга для сімейного читання (упорядкування Л. Ушкалова). – Харків: Книжковий Клуб "Клуб Сімейного Дозвілля". 2015. – 32 с.

27. Стельмахович М.Г. Теорія і практика українського національного виховання./ Стельмахович М.Г. - Івано-Франківськ, 1996, - 354 с.
28. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям: Твори у 5-ти т., т.2. / Сухомлинський В.О. – К., “Радянська школа”, - 1976. – С.419.
29. Сухомлинський В.О. Я розповім вам казку. Філософія для дітей. /Василь Сухомлинський; укл.О Сухомлинська О.В. – Х., ВД «ШКОЛА», 2016. – 576 с.
30. Ткач В.Україна: від "ніші виживання" до "сонячної республіки" Інформаційний ресурс:

Режим

доступу:

<https://dt.ua/SOCIUM/ukrayina-vid-nishi-vizhivannya-do-sonyachnoyi-respubliki-no-vorichna-kazka->

31. Шокало Олександр Моральний закон і писані імітації права. Інформаційний ресурс

Режим

доступу:

<http://4hvyliya.com/ukraina/suspilstvo-j-pravo/moralnyj-zakon-i-pysani-imitatsii-prava.html>

Електронні ресурси:

Розвиток громадянської компетентності учнів Нової української школи: перший цикл початкової школи

Режим

доступу:

<http://www.ussf.kiev.ua/completedproject/50/>

Навчально-методичні матеріали для педагогів, батьків та учнів перших класів з формування громадянської компетентності: Режим доступу:

<http://www.ussf.kiev.ua/images/news/2018.09.04/Rozvyvaemo%20gromadyanski%20kompetentnosti%20z%201%20klasu.pdf>

Український інститут національної пам'яті Режим доступу: <http://uinp.gov.ua/>

Діаспорна електронна бібліотека: Режим доступу: diasporiana.org.ua

Журнал «Джміль» - «Наша Україна» Режим доступу:

<https://news.dvsvit.com.ua/lists/lt.php?tid=cR9WV1kEX1UHBh4EVVVTTlCJB1ceWVJWBxsKDVkHAwFYUlCBVlJFUVJUB10IBQZOWwAFVB5VUQYDGwEHNCARPVF0BUVtSCV9QUAIAGQYDUFNaCAVSHgdVVFwbDAIIVk9TWwdXTgRUCFZXDldQAVIHVg>

Історико-патріотичні фільми:

Фільми про українських воїнів: Режим доступу:

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwj05pbY66_5AhXV6CoKHWMED90QFnoECAwQAQ&url=https%3A%2F%2Flifestyle.24tv.ua%2Ffilmi-pro-ukrayinskih-voyiniv-kozakiv-dobirka-filmiv-pro-geroyiv-ukrayini_n1434803&usg=AOvVaw0ejgVOBRrkzaWezg1ux6OL

Цивілізація інкогніто Режим доступу:

<https://www.youtube.com/user/CivilizaciaIncognita>

Україна Прадавня Режим доступу:

<https://www.youtube.com/watch?v=ZGgbRfKTKy0>

Betelgeuse Studio Режим

доступу: <https://www.youtube.com/channel/UCOWLeaI22iMjs1NXwmWFjgw>

History Verum Режим доступу:

https://www.youtube.com/watch?v=ro3TMqgGqGw&list=PL4CB5pxq_ipdXxn-KQRvoEZ25isL4qjsG

Про Україну! Режим доступу:

<https://www.youtube.com/c/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%83>

Хроніки Скіфії. Від А до Я! Режим доступу:

<https://www.youtube.com/watch?v=CQcvMTNSy9s>

«Невідома Україна» — загальна назва циклу українських документальних фільмів, присвячених історії України. Кіноцикл складається із 108 15-хвилинних фільмів

Історія України за 15 хвилин: Режим доступу:

<https://www.youtube.com/watch?v=f1DI0iCkfp4>

Фільм «Міф» про життя Василя Сліпака: Режим доступу:

https://l.facebook.com/l.php?u=https%3A%2F%2Fukrainian.com%2Ffilm_mif_pro_zhittya_vasilya_slipaka_viklali_u_vidkritij_dostup.html%3Ffbclid%3DIwAR2Lh0EVeVu2RM8Kp4_gTro_7rBua2-kBwDQOYvUo3Cegs2QKWRfTAB5DLY&h=AT33bL0XGxQ0FXh59YFHfKAR86bz7wXEMyI00_fsCCzpYy9b8RKV-SgxAjmhczrWgoY

[Xa8cRj0ltr8dY6v-F6cw53WVgyV9lFiBnD340qkz-MKzqsvAKU2wCF7nrXWMf3yS](https://www.youtube.com/watch?v=Xa8cRj0ltr8dY6v-F6cw53WVgyV9lFiBnD340qkz-MKzqsvAKU2wCF7nrXWMf3yS)

Мультфільми:

Патріотичні мультфільми, які розкажуть дітям цікаві факти про Україну: Режим доступу:

<https://lviv1256.com/lists/12-patriotychnykh-mul-tfil-miv-iaki-rozkazhut-ditiam-tsika-vi-fakty-pro-ukrainu/>

Мультфільми про Україну «Це наше і це твоє»

Мультфільми про мальовничі міста України анімаційного проекту «Моя країна – Україна»: Режим доступу: https://dity.te.ua/ukraine_mult (26 серій)

Про козаків

Бойові мистецтва України Режим доступу:

<https://www.youtube.com/watch?v=uikpsVuqv-0&feature=youtu.be&fbclid=IwAR0ewG9BWg8tRCKNK68PrRRIZ015FEOOMbZoLgWzT-Xt-vPTnrl1FAdN068> – про

Бойовий гопак

<https://www.youtube.com/watch?v=MATD52JUdbM&feature=youtu.be&fbclid=IwAR2bHztmONEfB8Dgst-VMIBtDdl9xMprZJNvQcXjT1HOa-dcerahw4e2dP8> -

дошкільнята

https://www.youtube.com/watch?v=W_ODfNom3Fs – Бойовий гопак

<https://www.youtube.com/watch?v=hWn-gzfvkM8> – Бойовий гопак: школа Хорс

<https://www.youtube.com/watch?v=AQQp6akNkEY> – Бойовий гопак в Торонто

<https://www.youtube.com/watch?v=X9cJr-xCBP4> – Бойовий гопак _ще в Торонто

<https://www.youtube.com/watch?v=NjMhlIFOZjc> – Бойовий гопак_тут Юрко

Брюховецький

<https://www.youtube.com/watch?v=Z--R3nkroys> - Бойовий гопак_Школа Духобор (м. Дрогобич)

<https://www.youtube.com/watch?v=2iyDZTi4OWY&pbjreload=101> - Бойовий гопак_Школа Духобор (маленькі практики характерництва)

<https://www.bartka.com.ua/list/sport/bojovij-gopak-horting-i-spas-oficijno-vneseni-v-nacionalni-vidi-sportu-ukraini> - про бойові мистецтва України

http://diracademy.blogspot.com/p/blog-page_10.html - ДІР

https://www.youtube.com/watch?v=rm_FfzOVb9I – Хорс_передача на радіо

<https://www.youtube.com/watch?v=gButetACr8U> – вправи з барткою (Хорс)

<https://www.youtube.com/watch?v=zwKzTiKkNyM>- Бойовий Гопак і Хорс

<https://www.youtube.com/watch?v=J4rHpTKCEcE> – Де поділись згадки про школи бойових мистецтв?

<https://www.youtube.com/watch?v=g6TtyZRjCT8> – про фестиваль Хорса

**Електронні ресурси та корисні сервіси у роботі з дошкільниками для
вихователів , батьків вихованців:**

1. Книги, аудіокниги, казки:

— Видавництво «Ранок» надало безкоштовний доступ до дитячих книг. Електронні версії видань можна отримати за цим покликанням:

<http://www.barabooka.com.ua/yak-dopomagati-dityam-u-zamknenomu-prostori/>

— Онлайн-магазин Yakaboo надав безкоштовний доступ до книжок у своєму мобільному застосунку. Усі аудіо та електронні книги можна завантажити за покликанням: <https://www.yakaboo.ua/ua/promotions/promo/index/id/5397/>

— «Видавництво Старого Лева» надало безкоштовний доступ до казок. Також компанія відкрила доступ до відео, де твори читають улюблені дитячі письменники. Перелік книг за покликанням:

<https://starylev.com.ua/promotion/elektronni-dytyaci-knygy-bezkostovno>

— Збірка "Дидактичні ігри та мовленнєві вправи з патріотичного виховання". У запропонованій збірці представлені ігри для дітей дошкільного віку, які допоможуть у залученні дітей до рідного слова, національних традицій, знайомстві із державною символікою, символами українського народу, її народною творчістю, національним фольклором, звичаями, поглядами, смаками, нормами поведінки, що склалися історично і передаються з покоління в покоління. Покликання:

<https://vseosvita.ua/library/zbirka-didakticni-igri-ta-movlennevi-vpravi-z-patrioticnogo-vihovanna-535402.html>

— Telegram-канал «Павлуша і Ява» завантажує аудіоказки українською мовою. Аудіо можна заздалегідь завантажити та вмикати казки в режимі офлайн. Твори читають студенти КНУТКиТ ім. Карпенка-Карого. Покликання на канал:

<https://t.me/pavlushaiyava>

— Telegram-канал «Аудіоказки» також публікує записані твори, до яких можна мати доступ без зв'язку. Покликання : https://t.me/kazky_ukr

— Сервіс АБУК надав доступ до аудіокниг для дітей безкоштовно на час бойових дій. Покликання <https://www.instagram.com/p/CaprmPzNH20/>

— Сервіс Kazkozvuk у своєму Telegram-каналі публікують аудіоказки, які також можна завантажити один раз і прослуховувати без доступу до Інтернету. Покликання: <https://t.me/kazkozvuk>

— Казочки та цікаві історії для дітей (класичні та сучасні казки, начитка). Покликання: <https://www.youtube.com/channel/UCok9X9ZeNg1EXaHVuP6iE-Q>

— Українські народні та авторські казки (тексти). Покликання: <https://kazky.org.ua/zbirky/knihovna>

— Казки для дошкільнят та молодшого шкільного віку (чудова начитка каналу «Тося читає»). Покликання:

https://www.youtube.com/channel/UCr5qRgLb_CbO1A5QHKLHS5g/videos

2. Колискові

— Засинай, крихітко: 20 українських колискових для малюків. Покликання:

<https://dytyna.blog/zasynaj-kryhitko-20-ukrayinskyh-kolyskovykh-dlya-malyukiv/>

— 365 казок на ніч (сучасні аудіоказки для дітей). Ресурс доступу: <https://www.youtube.com/playlist...>

3. Мультфільми та фільми

— Медіасервіс MEGOGO надав безкоштовний доступ до мультфільмів, фільмів та аудіоказок на своїй платформі. Покликання: <https://bit.ly/35KLwjg>

— Збірник патріотичних україномовних мультфільмів для дітей. Канал «Хмаринка». Покликання: <https://www.youtube.com/watch?v=0AHUAUbO-8E>

— Канал «Хмаринка». Мультфільм «Подорож Україною» (Захід України). Покликання: <https://www.youtube.com/watch?v=a69JLhnpjJs>

— Канал «Хмаринка». Мультфільм «Подорож Україною» (Південь України).

Покликання:

<https://www.youtube.com/watch?v=kmxayt18cTc&list=PLtYOMVmP4SzG2aKcWitGTxN5G0DHsvL-H&index=6>

— Канал «Хмаринка». Мультфільм «Подорож Україною» (Північ України).

Покликання:

<https://www.youtube.com/watch?v=sg-k81hLF1A&list=PLtYOMVmP4SzG2aKcWitGTxN5G0DHsvL-H&index=8>

— Канал «Хмаринка». Мультфільм «Подорож Україною» (Центр України).

Покликання:

<https://www.youtube.com/watch?v=jLppojIJbpE&list=PLtYOMVmP4SzG2aKcWitGTxN5G0DHsvL-H&index=7>

— Канал «Хмаринка». Мультфільм «Подорож Україною» (Схід України).

Покликання:

<https://www.youtube.com/watch?v=qYe9G3IcXTA>

4. Розваги

— Компанія Keiki (Genesis), що розробляє розвивальні застосунки для дітей, надала безкоштовний доступ до своїх ігор.

Покликання: keiki-world.onelink.me/KJvs/getkeiki20000